

'De toekomst is aan de chaoten!'

tekst: Bruno van den Elshout, fotografie: Peter van Beek

IN HAAG - Door massaal te investeren in strenge migratiewetgeving helpt Nederland zijn unieke concurrentiepositie in de wereld te behouden. Juist ons internationale en open karakter hebben ons in het verleden voorspoed gebracht.

In voorbereiding op de opening van foto-expositie *Gebaande paden* in Den Haag (zie kader) buigen cultuurhistoricus Han van der Horst en hoogleraar sociale geschiedenis Leo Lucassen zich over de vraag welke rol Nederland zichzelf in de snel veranderende wereld zou moeten toebeden.

Verworvenheden

HH: "Nederland maakt op dit moment gebruik van een uniek talent om een onbetekenende uithoek te worden, zo'n beetje van het niveau Moldavië. Behalve in tijden waarin we ruimte boden aan diversiteit, zijn we dat ook altijd geweest. Tijdens grote delen van onze geschiedenis werden we links en rechts gehaald, zenuwachtig achteruitleunend op verworvenheden uit tussperiodes. En dat is precies wat er nu ook gebeurt."

L: "Het huidige klimaat in Nederland is vooral ingegeven door angstdenken en onvrede. De afgelopen decennia is sociale mobiliteit alleen maar afgenomen. Mensen die zich kunnen de huidige gelaagdheid van de samenleving niet hergesteld voelen, zoeken naar een abstracte vijand. Autoriteiten, instituten, de elite, de islam: alles en iedereen die in hun ogen een bedreiging hebben, kunnen geheel volgens de Geenstijlterminologie *ongezien de fus krijgen*. Om maar duidelijk te maken dat het bijbehorende taalgebruik representatief is voor het hellend vlak waarop we ons met z'n allen aan het begeven zijn."

Innovatie

L: "Afgelopen decennia hebben we hard ons best gedaan om alle mogelijke onzekerheden af te dekken met toezicht, structuren en regeltjes. ISO-certificeringen, standaardisatie, kwaliteitsverbetering. Allemaal hele mooie voorwaartse stappen in een industrieel tijdperk. Passend bij een land als de DDR in de jaren '50, maar ook bij diezelfde tijd. Maar de wereld draait door. Als al die voorspoed leidt tot het afstoten van minder winstgevendende activiteiten - winkels en winkels in dorpen, ziekenhuizen in kleine steden - dan creëer je winnaars en verliezers. Je kunt erop wachten tot die verliezers gaan schoppen tegen het establishment en alles wat hun positie nog verder in gevaar brengt. Ze zoeken naar nieuwe ankers: kleine zekerheden te midden van een groot, onbestemd gevoel van onmacht en wantrouwen. Partijen als de PVV en de SP spelen daar handig op in, terwijl andere partijen zich gedwongen voelen mee te doen. Wat ze vooral goed doen, is het verkleinen van de kloof tussen burgers en overheid. Zij maken problemen persoonlijk en bespreekbaar. Andere partijen zich meester hebben zich in voorbije jaren meesters getoond

in het tegenovergestelde: problemen voorstellen als abstracte en afstandelijke *case studies*. Verhullende verhandelingen over normen en waarden, en over zoet dat na het zuur zou komen."

HH: "Mee eens. Maar het is evengoed gevaarlijk om abstracte discussies te vervangen door diepe domheid. En dat is wel wat er op dit moment in Nederland gebeurt. Revanchisme en het dichttimmeren van de maatschappij. Vrijheid met een hoge schutting eromheen."

Ik voorzie een gouden toekomst voor landen en volkeren die de kunst van het improviseren nog beheersen, of weer gaan beheersen. Mensen die meer dan één ding tegelijk willen en kunnen doen, die zich snel aan kunnen passen aan veranderende omstandigheden. De Grieken en Portugezen hebben de komende jaren goede troeven in handen. Het is overigens niet gezegd dat ze die in eigen land zullen uitspelen. In het ergste geval vertrekken ze daarvoor naar het Verre Oosten. Of er komt een nieuwe stroom gastarbeiders naar Noord- en West-Europa op gang. De structuren die dat mogelijk maken - vrij vervoer van personen binnen de EU - hebben we eigenhandig gebouwd."

Eigen kracht

LL: "De wereld wordt in rap tempo internationaler. Voor een klein land als Nederland biedt dat oneindige nieuwe mogelijkheden. Steeds als op die mogelijkheden ingezet hebben, leverde dat rendement en prestige op, of het nu ging om totaalvoetbal, het poldermodel of de verzorgingsstaat zoals we die in de jaren '60 hebben vormgegeven. Nederland heeft het in zich om voorop te lopen, maar door je naar binnen te keren, zet je jezelf buitenspel. Wij hebben het in ons om een vrijplaats te zijn voor uitwisseling van verfrissende ideeën. Het is zonde als we die rol vanuit angst kapotregelen."

HH: "Door buitenlanders te dwingen in te burgeren, straalt je goedbedoeld pure wanhoop uit. Blijkbaar is de Nederlandse cultuur niet leuk of gastvrij genoeg om buitenstaanders te inspireren er deel van uit te maken. En daarmee jaagt je behalve broodnodige extra menskracht ook talenten, ideeën en innovatie weg. Geen land is zo gebaat bij open grenzen en een kosmopolitische instelling als Nederland. Juist in tijden van snelle veranderingen moet je in je eigen kracht staan en uitdagingen in je eigen voordeel benutten."

Snelwegen en huifkarren in expositie *Gebaande Paden*

Fotografen Bruno van den Elshout en Peter van Beek brengen in een unieke weekendexpositie twee uitersten binnen de Europese cultuur samen: het Nederlandse maakbaarheidsideaal en de geïmproviseerde levensstijl van Roma-zigeuners in Roemenië.

De expositie *Gebaande paden* opent op vrijdag 10 juni om 16h00 in Galerie J. van den Elshout en is vervolgens het gehele Pinksterweekeinde te bezoeken.

Adres: Javastraat 72, 2565 AS Den Haag
Meer info: <http://www.kunsthandelshout.nl/gebaandepaden>

Han van der Horst (1949) is cultuurhistoricus en auteur van diverse boeken, waaronder *The Low Sky - Understanding the Dutch*. Dit boek verschijnt na de zomer in een nieuwe, gewijzigde druk. Van der Horst is als beleidsmedewerker verbonden aan het Nuffic, organisatie ter bevordering van internationale samenwerking in het hoger onderwijs.

Leo Lucassen (1959) is als hoogleraar verbonden aan de Universiteit Leiden. Recentelijk bracht hij het boek *Winnaars en Verliezers* uit, waarin de kosten en baten van 500 jaar immigratie in Nederland tegen elkaar afgezet worden.

Han van der Horst en Leo Lucassen openen op vrijdag 10 juni de expositie *Gebaande paden* bij Galerie J. van den Elshout te Den Haag.